

Peter (links), Rutger (midden) en Arjen aan het werk.

Aan de slag voor de ijsvogel

Leden van de KNNV zijn overal actief en doen mee aan allerlei activiteiten van verschillende afdelingen. Ieder nummer van *Natura* gaan we mee op pad tijdens zo'n activiteit en laten we zien wat onze leden drijft. Dit keer: de ijsvogelwerkgroep van afdeling Alkmaar-Den Helder.

Tekst & Foto's Cor Oldenburg

Rond eind februari, als de grond niet hard bevroren is, is het voor de leden van de ijsvogelwerkgroep weer tijd om eropuit te trekken. Om ijsvogels *(Alcedo atthis)* een handje te helpen zorgt de werkgroep voor mogelijkheden waar ze kunnen nestelen. Rutger Polder, Peter Stoop en Arjen Dekker zijn actief in en rond Heiloo om de daar aanwezige ijsvogelwanden te monitoren en geschikt te houden voor de ijsvogel.

Waadpak aan en gaan

De standaarduitrusting voor een lid van de werkgroep bestaat uit een schop, een waadpak of laarzen, snoeischaren en een flinke dosis passie. "Iedereen weet nog zijn eerste ijsvogel", zegt Peter. Arjen valt bij: "Het is een prachtige broedvogel, die het erg moeilijk heeft. Door dit werk te doen kunnen we ertoe bijdragen dat een ijsvogelpopulatie zich in stand kan houden."
De drie mannen hijsen zich in een waadpak en stappen het water in. Ieder zoeken ze een ijsvogelwandje op aan de oevers van een langgerekte plas.
IJsvogels graven hun nestholte bij voorkeur in oevers die recht het water in lopen of zelfs overhellen. De steile, zandige wanden aan de rand van de plas zijn daarom prima geschikt als potentiële broedplaats voor een ijsvogelpaartje. De ijsvogelwerkgroep zorgt ervoor dat de wanden geschikt blijven door ze met de schop glad af te steken, zowel boven water als tot een schopdiepte onder water.
"Het is belangrijk dat er geen beesten, vooral ratten, in de nesten kunnen klimmen. Daarom halen we eventuele randjes weg waar beesten overheen kunnen lopen", legt Rutger uit. Ook verwijderen hij en de anderen de wortels van bomen of andere planten die een gravende ijsvogel in de weg kunnen zitten.
"Dit is een mooie aanvliegstok!" roept Arjen uit. Hij houdt een dikke boomwortel omhoog die hij zojuist met een grote snoeischaar heeft afgeknipt. De boomwortel wordt recht tegenover de ijsvogelwand in het water gezet. Zo kan hij dienstdoen als aanvliegstok: ijsvogels die willen nestelen, vliegen af en aan van een nabije tak naar hun broedwand, steeds een stukje verder gravend. Het ijsvogelmannetje en -vrouwtje doen dat steeds om beurten.
"Een prachtig gezicht", lacht Rutger.

Iets te kiezen

Het gevoel van samen ergens mee bezig zijn is een belangrijk aspect binnen de ijsvogelwerkgroep. Met een uitgestoken schop helpen de mannen elkaar het water uit te klimmen. Met een kleine snoeischaar is Peter nog bezig om een paar gaten 'voor te boren' om de ijsvogelwand nog aantrekkelijker te maken voor zijn favoriete vogel. Daarna wordt ook hij uit het water geholpen.
Elk paartje broedende ijsvogels houdt een eigen territorium aan. Toch maakt de ijsvogelwerkgroep vaak meerdere wandjes vlakbij elkaar. "Dan kunnen ze kiezen", licht Peter toe. Hij, Arjen en Rutger laden hun spullen in zijn auto en gaan verder naar een andere locatie. Daar hoeven ze hun waadpak niet aan, want het water is er ondiep genoeg voor laarzen. Rutger gaat te water om de kant af te steken, terwijl Peter en Arjen boven de ijsvogelwand op hun buik liggen om klimop en ander plantenmateriaal te verwijderen. Vegetatie kan een ijsvogelpaar behoorlijk in de weg zitten. Daarom gaan de mannen liever niet aan de slag met een steile oever waar de zon op staat. Aan het begin van het groeiseizoen kunnen ijsvogels in zo'n oever nog wel nestelen, maar als de vegetatie te uitbundig wordt gaat het in de weg zitten bij de ingang van hun nestholte.
Ook deze ijsvogelwand wordt voorzien van een aanvliegstok. "De beheerder van dit terrein heeft bijna alle bomen aan het water verwijderd", moppert Rutger. "Alleen de hoge bomen staan er nog, maar die hebben geen takken laag bij het water. Daar kunnen ijsvogels geen gebruik van maken als aanvliegstok."

Locaties

Sinds 2001 is de ijsvogelwerkgroep in de regio actief. In totaal is de groep met zeven à acht leden werkzaam op dertig tot veertig locaties en hebben de leden pakweg honderd ijsvogelwanden in beheer.



IJsvogel *(Alcedo atthis)* met zijn vangst. **Foto** Ries IJsseldijk

Niet alle wandjes worden elk jaar aangepakt, meestal gaan de leden met ongeveer vijfentwintig wanden per jaar aan de slag. Ze monitoren de wanden om te zien of onderhoud nodig is. Na het inspannende werk gaan Rutger, Peter en Arjen nog langs een aantal andere ijsvogelwandjes om te zien hoe die erbij liggen. Gedrieën gaan ze naar een locatie waar twee enorme kluiten van omgevallen bomen aan het water liggen. Die bieden een geweldige natuurlijke nestgelegenheid. De leden van de werkgroep kunnen er niets aan doen: te pas en te onpas spotten ze potentiële broedlocaties. Daarbij letten ze, naast de aanwezigheid van een steile wand, ook op of er niet te veel verstoring aanwezig is en of de wand zich aan of nabij visrijk water bevindt. "Inmiddels kunnen we een aardige inschatting maken waar ijsvogels zullen gaan zitten, maar het blijft gissen", geeft Rutger toe. "Zo troffen we eens een nest aan in een spoorwegtalud bij station Heerhugowaard. Dat hou je toch niet voor mogelijk?!"

Beloning

Na hun werkzaamheden eind februari wordt het spannend: gaan er ijsvogels in de wandjes nestelen? Tussen 1 april en 15 mei houden de leden van de werkgroep hun wanden nauwlettend in de gaten om te kijken of de ijsvogels er gebruik van maken. 2017 was met 34 broedparen een topjaar in hun regio. Dat is waar Rutger, Peter en Arjen het voor doen. "Onze inspanningen zijn niet zonder resultaat. Je hebt het idee dat je het verschil maakt. Daarom zet ik me in voor de ijsvogel", vertelt Peter. Hij, Arjen en Rutger kijken uit over een weiland. Aan de andere kant van het weiland ligt een bos, met aan de bosrand een sloot. Ook daar is een boom omgevallen, met een broedplaats voor ijsvogels tot gevolg.
De drie staan een tijdje te turen in de hoop een ijsvogel te zien. Dan klinkt er vlakbij de sloot een hoog gepiep dat een golf van herkenning teweegbrengt. Een blauw vogeltje met een oranje borst gaat in een struik aan de slootrand zitten. Er verschijnt een brede glimlach op de gezichten van de drie mannen. Het is een toepasselijke afsluiting van een koude middag. "Dat is de beloning!" glundert Rutger. ■



Een gesnoeide boomwortel kan dienstdoen als aanvliegstok.



Wortelkluit van een boom met nestingangen van ijsvogels.

Ieder nummer van Natura gaan we mee met een KNNV-activiteit. We maken een keuze uit de agenda die te vinden is op *www.knnv.nl/agenda*. Staan de activiteiten van uw afdeling daar ook al in?